

INTEGRÁLT REGIONÁLIS FEJLESZTÉS-FINANSZÍROZÁSI MODELL A NYUGAT-DUNÁNTÚLON¹

(Integrated Finance Model for Regional Development
in West Transdanubia)

MEZEI KATALIN

Kulcsszavak:

területfejlesztési eszközzrendszer regionális támogatások regionális és megyei fejlesztési programok fejlesztési források összehangolása támogatások elosztási mechanizmusa

Tanulmányunk egy olyan kutatás eredményeit foglalja össze, amelynek keretében felmértük, hogy a Nyugat-Dunántúli Regionális Fejlesztési Program megvalósításának első három évében (2000–2003 között) milyen közvetlen és közvetett területfejlesztési források érkeztek a régióba, ezekből a regionális program mely elemei és milyen mértékben kerültek támogatásra, milyen volt a források elosztási mechanizmusa és milyen lépéseket tettek az érintett szereplők a források összehangolása érdekében. Az elemző rész után javaslatokat fogalmazunk meg a rendszer továbbfejlesztésére vonatkozóan.

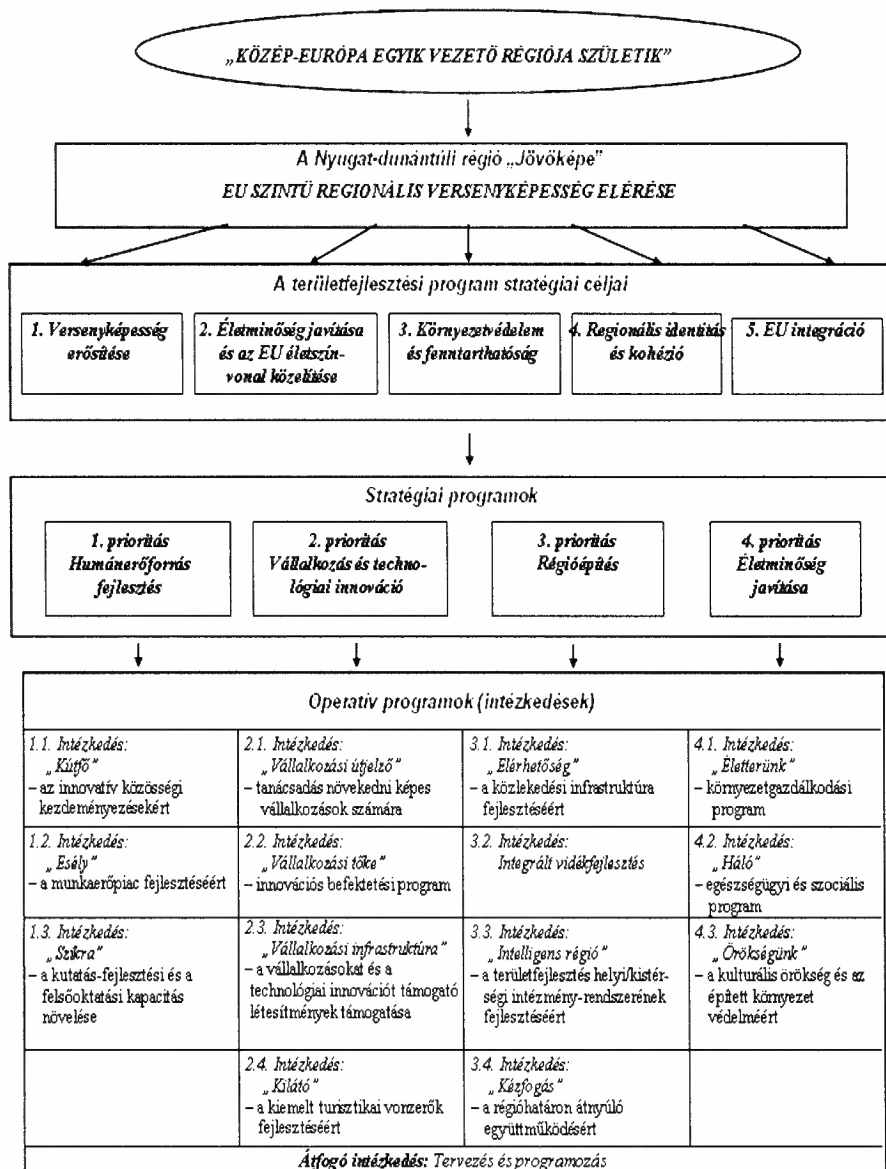
A Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács már megalakulásakor felvállalta a régióban folyó területfejlesztési és ágazati fejlesztési tevékenységek koordinációját. A kiindulópontot a Nyugat-dunántúli régió NYUTI által készített integrált, ágazatközi megközelítésű területfejlesztési programja jelentette, melyet 2001 tavaszán fogadott el a NYDRFT. A dokumentum meghatározza a régió 2000–2006 intervallumra vonatkozó fejlesztési prioritásait és az azokhoz kapcsolódó intézkedéseket. 2001 során elkészültek a regionális program megvalósításának intézkedési szintű operatív programjai, a regionális programhoz illeszkedő Győr-Moson-Sopron és Vas megyei területfejlesztési programok, valamint kistérségi szinten is számos komplex, illetve ágazati jellegű fejlesztési program került kidolgozásra.

A kutatás célja

A NYDRFT már az ezredfordulón kezdeményezte a dekoncentrált szervekkel való együttműködést felismerve, hogy a régió területfejlesztési programja egyes intézkedéseinek megvalósulásához a Tanács hatáskörébe utalt források felhasználásán túlmenően jelentős ágazati fejlesztések is hozzájárulnak. A dekokkal való együttműködés azért kiemelt fontosságú, mert az állami fejlesztési források mintegy 90%-áról – dekoncentrált államigazgatási szervek közbeiktatásával, mégis – centralizáltan, minisztériumi szinten döntenek. A különböző fejlesztési tevékenységek összehangolásával növelhető a fejlesztési források felhasználásának hatékonysága. Ennek érdekében szükséges számbavenni, hogy a közvetlen pénzügyi-finanszírozási decentralizáció mellett milyen összesített forrásrendszerrel rendelkezik a régió.

1. ÁBRA

A Nyugat-dunántúli területfejlesztési program cél- és intézkedésrendszere
(Target and Measure System of the Regional Development Program
of West Transdanubia)

Forrás: A Nyugat-dunántúli régió területfejlesztési programja (2001, 69).

Az integrált finanszírozási modell kidolgozása több, egymáshoz kapcsolódó, egymást feltételező projektelelem elkészítését tette szükségessé. Első lépésként a Nyugat-dunántúli régió területfejlesztési célrendszerének bemutatására került sor, melynek során megkerestük a kapcsolódási pontokat a regionális, megyei és kistérségi szintű ágazati és területfejlesztési programok között. Mivel a Tanács tevékenységének alapdokumentumaként a regionális területfejlesztési programot határozta meg, ezért a tanulmány elkészítése során mi is az e dokumentum által meghatározott programstruktúrát tekintettük kiindulópontnak (1. ábra), és ennek feleltettük meg az alsóbb szintű fejlesztési dokumentumok elemeit.

A Nyugat-dunántúli régió területfejlesztési célrendszere természetesen nem értelmezhető a megvalósítást lehetővé tevő területfejlesztési eszközrendszer ismerete nélkül. Meg kellett tehát határoznunk, hogy az adott területi szinten milyen fejlesztési források álltak rendelkezésre a vizsgált 2000–2003-as időszakban, és hogy ezen kötött felhasználású források a regionális program mely elemeinek megvalósulását támogatták.

A területfejlesztés eszközrendszere rendkívül kiterjedt, annak teljes körű elemzésére a kutatás során nem vállalkoztunk. Vizsgálataink csupán a 24/2003. Kormányrendelet alapján az összehangolás szabályai alá tartozó területfejlesztési forrásokra, továbbá a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvényben területfejlesztési célúnak minősített, településfejlesztési forrásokra (cél- és címzett támogatásokra), valamint az Európai Unióból érkező előcsatlakozási forráselemekre terjednek ki.

Az állami támogatási rendszer vizsgálata során nagy hangsúlyt fektettünk a különböző területfejlesztési források kezelésében, illetve felhasználásban részt vevő szervezetek működési és döntési mechanizmusának bemutatására, különös tekintettel a támogatások összehangolásának kérdésére. (A vizsgált források elosztási mechanizmusok szerinti bontását az 1. táblázat tartalmazza.)

Kutatási hipotézisek

Tanulmányunk elkészítése során kutatási hipotéziseink a következők voltak:

1) Fejlesztési célok:

A Nyugat-Dunántúl Regionális Fejlesztési Programja EU kompatibilis tervezési dokumentum, abban az értelemben, hogy olyan fejlesztési célokat tartalmaz, amelyek az Európai Unió Strukturális Alapjaiból finanszírozhatóak. A programstruktúra kialakítása során a tervezők nem a teljeskörűsége törekedtek, hanem a regionális fejlesztés azon területeire koncentráltak, amelyek összhangban voltak és vannak az EU regionális fejlesztési politikájával, s ezáltal nemcsak hazai, hanem EU-s forrásokból is finanszírozhatóak. A regionális program tehát a tervezők szándéka szerint olyan alapdokumentum, amely EU csatlakozásunk után is bármely további fejlesztési elképzelés kiindulópontja lehet. Ezzel magyarázható, hogy a regionális program intézkedései sokkal specifikusabb tartalommal bírnak a hazai területfejlesztési források által támogatott fejlesztési céloknál. Vizsgálataink ezt a hipotézisünket visszaigazolták.

2) Fejlesztési források:

Kiinduló feltevésünk nyilván az volt, hogy a területfejlesztéssel kapcsolatba hozható források felhasználásáról településszintű, idősoros adatok állnak rendelkezésre, amelyek egyértelmű algoritmus alapján megfeleltethetők a regionális program célstruktúrájának. Sajnos ezen hipotézisünk teljes egészében megdőlt. Az adatokhoz való hozzáférés erősen korlátozott, ezek területi szintű bontása egymással sem kompatibilis. Idősorok összeállítása lehetetlen, mivel a legtöbb támogatástípus esetén csak az utolsó két év adatai hozzáférhetők. Az eltérő célrendszer okán pedig nem adható meg egyértelmű algoritmus a források regionális program szintű besorolásához.

3) A fejlesztési források összehangolása:

A kérdés kapcsán egyrészt vizsgálnunk kellett, hogy az egyes fejlesztési források éves kereteinek felosztása során az illetékes hatóságok mennyire veszik figyelembe a regionális program által meghatározott, adott ágazatot érintő fejlesztési célokat. Másrészt vizsgálnunk kellett azt is, hogy a hasonló célokat szolgáló fejlesztési források felhasználása során van-e együttműködés a különböző források kezelői között, vagy társfinanszírozás helyett egymástól független, autonóm beruházások indulnak egymással párhuzamosan.

A fejlesztési források összehangolásának igénye már a regionális program készítése során felmerült. A forrástérkép alapján feltételeztük, hogy a regionális program megvalósítását célzó együttműködésbe négy nagy rendszer (ágazat) vonható be, környezetvédelem-vízügy, munkaügy, idegenforgalom, közlekedési infrastruktúra. A regionális program tervezése során ugyanis ezen forrásokat kezelő dekoncentrált szervek mutatták a legnagyobb együttműködési hajlandóságot. A gyakorlati megvalósításnak azonban az esetek többségében komoly törvényi akadályai vannak. Hipotézisünk csak részben igazolódott vissza. Az együttműködés sajnos sokkal inkább a szándéknyilatkozatok, sem mint a gyakorlat szintjén működik.

Kutatási eredmények

A Nyugat-dunántúli régió területfejlesztési célrendszere

A Nyugat-dunántúli regionális program célrendszerének kialakítása során az EU-kompatibilitás volt a fő szempont; tehát olyan fejlesztési prioritások meghatározására került sor, amelyekhez a Strukturális Alapokból források rendelkezhetők. A prioritásokon belül az intézkedéslista kialakítása során már nagyobb figyelem irányult a nemzeti támogatásokra, hiszen előre látható volt, hogy a program megvalósítása döntően hazai forrásokból fog finanszírozódni.

A regionális program forrástérképén több, nagyságrendileg és arányában is jelentős forrás csak kiegészítő jelleggel szerepel. Ennek forrásonként eltérő okai vannak.

- Bizonyos fejlesztési célok azért maradtak ki a regionális programból, mert mind az EU-ban, mind Magyarországon a területfejlesztéstől elkülönített forrásrendszerrel rendelkeznek (pl. agrártámogatások). (Ez a terület csak áttételesen, vidékfejlesztési célként került bele a regionális programba, fejlesztési forrásairól sem sikerült adatot szerezniük.)
- Másodlagos fejlesztési forrásként kezeli a regionális program a megyei szintre decentralizált, MTT-k által elosztott ún. közvetlen területfejlesztési forrásokat is, mivel ezek céljukat tekintve elsősorban a megyei területfejlesztési programok megvalósítását szolgálják. A megyei területfejlesztési programok azonban csak a regionális program jövőképeinek megvalósítását támogatják, valójában éppen a regionális program komplementereiként működnek; olyan általános fejlesztési célokat tartalmaznak, amelyek a regionális programba nem fértek bele. Ezt a tervezői szándékot támasztják alá gyakorlati tapasztalataink is. A legtöbb problémát ugyanis a megyei szintre decentralizált fejlesztési források regionális program szintű megfeleltetése jelentette, mivel a regionális program nem tartalmaz olyan célokat, amiket ezek a források támogatnak (alap- és középfokú oktatási-, szociális- és kulturális intézmények fejlesztése).

A területfejlesztési támogatási rendszer működése

A magyar területfejlesztési támogatási rendszer nem mondható stabilnak. A területfejlesztési támogatásokról minden évben új kormányrendelet kerül kiadásra, mely különböző szabályozási változásokat tartalmaz. A változások a kedvezményezettek körére és a szabályozás pénzügyi elemeire egyaránt kiterjednek. A változásokban szerepet játszik a források bővülése és az EU normákhoz való alkalmazkodási követelmény egyaránt. A túlzottan gyakori változások azonban csak a rövid távú gondolkodást és a bizonytalanságot erősítik az érintettekben. Megjegyezzük, hogy az EU a jelenlegi fejlesztési programozás keretében mind a támogatásra jogosultak körét, mind a támogatások régiók közti elosztását, mind pedig az alkalmazandó támogatási rátákat 7 évre előre meghatározza. A jelenlegi helyzetben nyilván nem várható el a kormánytól, hogy olyan 7 éves költségvetést készítsen regionális bontásban, amelynek betartása mellett elkötelezi magát. Az viszont elvárható, hogy a szabályozás alapelvei és elemei legalább az NFT megvalósításának időszakában (2004–2006) ne változzanak (Illés 2002).

A stabilitás hiánya nemcsak a kormányzati szintű szabályozásban okoz problémát, hanem a területfejlesztési célú, ágazati fejlesztési források elosztásában is. Ezen források pályázati rendszereinek működését szabályozó tárcaszintű rendeletek és határozatok szintén évről évre változnak, ami tovább rontja a támogatási rendszer átláthatóságát.

Sajnos a támogatások nem alkotnak koherens rendszert. Jelenleg többféle kedvezményezett térségi kategória van, és a különböző eszközök, különböző térségekben különböző mértékben alkalmazhatók.

- Vannak olyan támogatások, amelyek csak kedvezményezett térségekben használhatók fel (Területfejlesztési Céltámogatás – TFC, Vállalkozási övezetek támogatása – VÖC, Kistérségi Támogatási Alap – KITA, Területi Kiegyenlítő Támogatás – TEKI, Szociális Kistérségi Felzárkóztatási Program – SZKF). A kedvezményezettek köre azonban minden támogatás esetén más és más.
- A minisztériumok által kezelt fejezeti kezelésű előirányzatok tekintetében preferált területnek számít az öt legkevesbé fejlett megye (Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Nógrád, Békés, Somogy) egész területe.
- Kereskedelmi banki hitelkedvezmények is csak a preferált öt megyében megvalósítandó beruházásokhoz vehetők igénybe.
- Az adókedvezmények különböző formái érvényesíthetők a vállalkozási övezetekben, a területfejlesztés kedvezményezett térségeiben és az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott térségekben.
- Sok pályázat eltérő támogatási rátákat határoz meg a kedvezményezettek különböző csoportjaira vonatkozóan.

A rendszer konzisztenciáját jelentősen rontja az időbeli stabilitás hiánya és a sokféle szabályozó együttes alkalmazása.

A területfejlesztési támogatási rendszer működésének vizsgálata során először is meg kellett határoznunk azokat a területi szereplőket, akik saját fejlesztési forrással rendelkeznek, vagy döntési, illetve véleményezési jogosultsággal bírnak állami fejlesztési források felett, hiszen a kutatás elsődleges célja az volt, hogy képet adjon a regionális program megvalósításának előrehaladásáról, ami tervszerű forrásfelhasználást feltételez az érintettek részéről. Megállapítottuk, hogy sem a kistérségek, sem a helyi és területi önkormányzatok nem bírnak döntési jogosultsággal állami fejlesztési források felett. Saját fejlesztési forrással pedig a kistérségek egyáltalán nem, az önkormányzatok pedig csak rendkívül korlátozott mértékben rendelkeznek. Így feltételezhető, hogy az e források felhasználására vonatkozó prioritások sokkal inkább a meglévő szűk keresztmetszetek feloldására irányulnak, semmint stratégiai fejlesztési célokat szolgálnak. Vizsgálataink ebből kifolyólag a megyei és regionális szintre decentralizált területfejlesztési forrásokra, továbbá a közvetlenül, illetve a dekoncentrált szervek közreműködésével elosztott ágazati és EU-s fejlesztési forrásokra koncentrálnak.

A területfejlesztési célú ágazati forrásokat az elosztásukban részt vevő területi szereplők döntési kompetenciái alapján több csoportra oszthatjuk (1. táblázat).

1. TÁBLÁZAT
Az ágazati- és területfejlesztési források elosztási mechanizmusa
(Distribution Mechanism of the Sectoral and Regional Development Funds)

Forrás	Elosztás típusa				Pályázati célok				Döntési kritériumok					
	Központi		Dekonzentrált		Központi		Területi		Központi		Területi		Döntés	
	Központi	Dekonzentrált	Központi	Dekonzentrált	Központi	Területi	Központi	Területi	Központi	Területi	Központi	Területi	Központi	Területi
Céltámogatás	x				x				x				x	
Cimzett Támogatás	x				x				x				x	
Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC)		x				x*				x				x
Céljellegű Dekonzentrált Támogatás (CÉDE)		x				x				x				x
Területi Kiegészítő Támogatás (TEKI)		x				x*				x				x
Phare Tükör program		x				x				x				x
Térség- és Településfejlesztési Célelőirányzat (TIFC)		x				x				x				x
Turisztikai Célelőirányzat (TURC)		x				x				x*				x*
Agrártámogatások (Agrár)		x				x				x*				x*
Útfenntartási- és Fejlesztési Célelőirányzat (UFCE)		x				x				x*				x*
Munkaerőpiaci Alap (MA)		x				x				x*				x*
Viadékfejlesztési Célelőirányzatok (VFC)		x				x				x*				x
Környezetvédelmi Alap Célelőirányzat (KAC)		x				x				x			x	
Vízügyi Célelőirányzat (VICE)		x				x				x			x	
SAPARD				x						x				
Vállalkozási Övezetek Céltámogatása (VÖC)		x				x				x			x	
Kistérségi Támogatási Alap (KITA)		x				x				x			x	
Beruházás Ösztönzési Célelőirányzat (BÖC)		x				x				x			x	
KKV Fejlesztési Célelőirányzat (KKV)		x				x				x			x	
Műszaki Fejlesztési Célelőirányzat (KMÜFA)		x				x				x			x	
Szociális Kistérségi Felzárkózató Program (SZKF)		x				x				x			x	
Nemzeti Örökség Program (NÖP)		x				x				x			x	
Széchenyi Terv (SZT)		x				x				x			x	
Phare CBC		x				x				x			x	

* = részben

Forrás: Saját szerkesztés.

- Vannak olyan, az összehangolás szabályai alá eső területfejlesztési források, amelyek elosztása során a területi szereplők véleményezési joggal sem rendelkeznek, ilyenek a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (NKÖM) kezelésében lévő Nemzeti Örökség Program, a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) kezelésében lévő források (Gazdaságfejlesztési-, majd Beruházás-ösztönzési és KKV Fejlesztési Célúirányzat, a Központi Turisztikai Célúirányzat [TURC]) és az Oktatási Minisztérium (OM) kezelésében lévő Műszaki Fejlesztési Célúirányzat (KMÚFA).
- Vannak olyan források, amelyek elosztása során területi szempont csak általtal érvényesül, hogy fejlettségi mutatók alapján korlátozott a támogatás kedvezményezettjeinek köre, elosztásuk azonban centralizált; területi szereplőt a döntésbe nem vonnak be. (A Miniszterelnöki Hivatal [MeH] kezelésében lévő Vállalkozási övezetek [VÖC] támogatása és a Kistérségi Támogatási Alap [KITA], valamint az ESZCSM kezelésében lévő, Szociális kistérségi felzárkóztatási program [SZKF]).
- A fejlesztési források következő csoportját azok az ágazati források jelentik, amelyek esetén a pályázati kiírások központilag meghatározott (országos szinten azonos) fejlesztési célokat tartalmaznak, ugyanakkor a pályázatok összegyűjtése és elővéleményezése (Környezetvédelmi Alap Célúirányzat [KAC], Vízügyi Célúirányzat [VICE] – Környezetvédelmi Felügyelőségek, cél- és címzett támogatás [CCT] – Megyei Területfejlesztési Tanács [MTT]), illetve elbírálása (Agrártámogatások – Földművelésügyi [FM] Hivatalok, Vidékfejlesztési Célúirányzat [VFC] – Regionális Vidékfejlesztési Iroda [REVI], Munkaerőpiaci Alap [MA] – Megyei Munkaügyi Központok [MMK]) dekoncentrált szerveken keresztül történik.
- Két olyan ágazati fejlesztési forrást találtunk, ahol a pályázatok fejlesztési céljainak kijelölésében is effektíve részt vesznek a pályázatok kezelését végző területi szervek (decentralizált TURC – Regionális Idegenforgalmi Bizottság [RIB], Útfenntartási és Fejlesztési Célúirányzat [UFCE] – Megyei Közlekedési Felügyelet mint végfelhasználó).

A decentralizált fejlesztési források olyan támogatási keretek, amelyek felhasználásról a kezelésükkel megbízott területi szereplők saját hatáskörben dönthetnek.

- Kisebb szabadságfokkal rendelkeznek a Megyei Területfejlesztési Tanácsok, hiszen az általuk kezelt Területi Kiegyenlítő Támogatás (TEKI) és Területfejlesztési Célúirányzat (TFC) pályázatokban a jogszabály által előírt célokat kell meghirdetniük, ugyanakkor saját hatáskörben határozhatják meg a döntési kritériumokat. A Céljellegű Decentralizált Támogatás (CÉDE) esetében pedig önállóan határozhatják meg a pályázati célokat is.
- A Regionális Fejlesztési Tanács a Phare Tükörprogramokhoz kapcsolódó pályázatok meghirdetése (2001 és 2002) során maga határozhatta meg a pályázati célokat és a kiválasztási szempontokat egyaránt, ugyanakkor a Térség- és

Településfejlesztési Célelőirányzat (TTFC) esetében, 2003-ban Kormányrendelet szabályozta országosan egységesen a pályázati felhívásokban szerepeltetendő kritériumokat. Így tehát a területi szereplőknek a fejlesztési források elosztására vonatkozó szabadságfoka meglehetősen korlátozott volt.

Az ágazati fejlesztési források tekintetében pedig csupán a források dekoncentrálásáról beszélhetünk, hiszen a dekók a központi akarat végrehajtóiként nem csak döntési kompetenciával nem rendelkeznek, de a pályázati célok meghatározásában sincs érdemi szerepük. Márpedig, amíg az ágazati fejlesztési forrásokat kezelő minisztériumok saját dekoncentrált szerveik javára sem hajlandók lemondani döntési kompetenciáikról, addig nehezen elképzelhető, hogy szándékaik komolyak a források összehangolása tekintetében. Tapasztalataink szerint a jelenlegi helyzetet a források összehangolásának hiánya jellemzi. Bár vizsgálataink csak az állami fejlesztési források meghatározott körére, a külön jogszabályban felsorolt területfejlesztési támogatásokra terjednek ki, mégis úgy látjuk, hogy a magyar támogatási rendszer területfejlesztési szegmensének legnagyobb problémája az átláthatatlanság és a forráskoordináció hiánya.

A sűrűn változó célelőirányzatok között gyakran tapasztalható átfedés (több forrás is támogatja ugyanazt a célt), Az előirányzatokat kezelő minisztériumok sokkal inkább saját belügyükként kezelik a támogatásokat, semmint, hogy a szinergikus hatásokban rejlő előnyöket keressék, az együttműködési igény csak a szándéknyilatkozatok szintjén érhető tetten. Az ágazati források esetén a pályázati célok összehangolására tárcaközi egyeztetéseken kerül sor, erre a területi szereplőknek nincs ráhatása. Területi szintű összehangolásra az ágazati források tekintetében nem találunk példát. Kivéve nyilván a kedvezményezett státuszú öt megyét, ahol az ágazati források elosztását is az MTT-k koordinálják. A fejlesztési célok azonban ez esetben is központilag meghatározottak, területi szempontok legfeljebb az elosztási prioritásokon keresztül érvényesíthetők, ugyanakkor adott a lehetőség a megyei szintre decentralizált forrásokkal való összehangolásra. Ez a lehetőség azonban a Nyugat-dunántúli régiót nem érinti. Tapasztalataink szerint a fejlesztési célok összehangolása effektíve kizárólag az MTT hatáskörbe utalt TEKI és CÉDE esetében működik, ami a két pályázat között egyfajta komplementer viszonyt eredményezett.

A források összehangolására olyan fejlesztéseknél van példa, amelyek akkora beruházás igényűek, hogy egyetlen támogatási forrásból nem finanszírozhatók. A társfinanszírozási kísérlet azonban ezekben az esetekben is sokkal inkább a kényszerhelyzetben lévő pályázó, semmint a pályázatok kiíróinak érdeme. Ráadásul a projektek társfinanszírozása indokolatlanul megnöveli a pályázókra rótt adminisztratív terheket. Elsősorban a megyei szintre decentralizált források elosztása során érzékelhető, hogy az MTT-k azokat a pályázatokat részesítik előnyben, amelyek a tervezett beruházás megvalósításához más forrásokat is igénybe kívánnak venni.

A decentralizált források csupán töredékét teszik ki a területfejlesztési forrásoknak, felhasználásuk szempontjai pedig döntően központilag meghatározottak, így ezek az előírások inkább a területpolitika általános céljaihoz kapcsolódnak, mint az egyes

területi egységek fejlesztési elképzeléseikhez. A differenciálás éppen az eltérő területi sajátosságok miatt nem lehetséges; a területi egységek speciális szükségleteinek figyelembevétele átláthatatlanul bonyolult pályázati célstruktúrákat eredményezne. Jelen helyzetben viszont csak áttételesen, a központi célrendszer mellett alkalmazott prioritásrangsorok révén érvényesülnek az elosztásban területi szempontok.

Probléma továbbá a túlszabályozottság, ráadásul gyakran változó joganyagot kellene az érintetteknek ismerniük, ami a stabilitás hiányához vezet.

A forráskoncentráció alapelve is sérül azáltal, hogy túlzottan szétforgácsolódnak a fejlesztési források.

A rendszer ellenőrzése – a pályázati adatokhoz való korlátozott hozzáférés okán – meglehetősen nehézkes, a hatékonyság mérése pedig – az adatok kompatibilitásának hiánya miatt – szinte lehetetlen.

A magyar területfejlesztési támogatási rendszer értékelésekor, ugyanakkor, nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy ez egy tanuló rendszer, amelynek fő célja a felkészülés az EU-s fejlesztési források fogadására, társfinanszírozására, valamint komplementer nemzeti támogatások kidolgozása olyan fejlesztésekre, amelyek a Strukturális Alapokból nem finanszírozhatók. Egy tanuló rendszer pedig, melynek működőképességét egy turbulensen változó politikai, gazdasági, társadalmi, jogi környezetben kell biztosítani, természetesen hordozza magán a folyamatos változás jeleit. Ugyanakkor az együttműködés hiánya nyilván nem írható a környezet rovására, kialakulása határozott politikai akaratot feltételez (Mezei 2003).

Területfejlesztési források a Nyugat-Dunántúlon (2000–2003)

A Nyugat-Dunántúl fenti időszakra vonatkozó forrásterképének összeállítása rengeteg nehézséget okozott, amelyeket csak részben sikerült megoldani. Sajnos, a 2000. évre vonatkozóan az ágazati fejlesztési források többségéről minden igyekezetünk ellenére sem sikerült adatot szereznünk. Ugyanakkor 2001–2003 tekintetében adatbázisunk teljesnek tekinthető², így elemzéseinket erre az időszakra vonatkozóan készítettük el. Ezen időintervallum vizsgálatát indokolja az a körülmény is, hogy a Nyugat-Dunántúli Regionális Területfejlesztési Program csak 2000 szeptemberében került elfogadásra, tehát abban az évben egyetlen területi szereplő sem vehette még érdemben figyelembe ajánlásait a források elosztása során.

Az adatbázis hiányosságai ellenére készítettünk egy kimutatást a 2000–2003-as időszak nyertes pályázatairól. Eszerint a régió szereplői 2000–2003 között 2700 sikeres pályázatot nyújtottak be³. Az egyes pályázatokon elnyerhető összegek rendkívül erőteljesen, 70 ezer Ft és 1,98 milliárd Ft között szóródnak. Az átlagosan elnyert támogatási összeg 24 millió Ft volt. Összesen 313 átlagos érték feletti pályázatot találtunk, összértékük közel 54 milliárd forintot tett ki. Tehát a pályázók 11%-a nyerte el a Nyugat-Dunántúltra érkező támogatások⁴ 75%-át.

A Nyugat-dunántúli régió részesedését a területfejlesztési forrásokból (az adott évi költségvetési törvényben meghatározott célelőirányzati keretösszegeből) a 2. táblázat tartalmazza⁵.

2. TÁBLÁZAT

A Nyugat-dunántúli régió részesedése a területfejlesztési forrásokból (2001–2003)
(Participation of the West Transdanubian Region from the Regional Development
Funds, 2001–2003) (milliárd Ft)

	2001			2002			2003			2001–2003		
	Mo	NyD	%	Mo	NyD	%	Mo	NyD	%	Mo	NyD	%
Településfejlesztési források	84,2	4,27	5,1	75,2	9,4	12,5	73,4	8,8	12,0	232,8	22,5	9,7
cél-címtett támogatás	67,3	2,97	4,4	58,3	8,19	14,0	56,5	7,65	13,5	182,1	18,8	10,3
Közvetlen területfejlesztési források	34,0	4,51	13,3	37,2	2,8	7,5	39,5	2,2	5,6	110,7	9,5	8,6
TEKI	10,6	0,61	5,7	10,6	0,55	5,2	10,6	0,59	5,5	31,8	1,7	5,5
CÉDE	6,3	0,70	11,0	6,3	0,68	10,8	6,3	0,57	9,1	18,9	1,9	10,3
TTFC	0,0	0,00	0,0	0,0	0,00	0,0	12,0	0,72	6,0	12,0	0,7	6,0
KITA	0,0	0,00	0,0	1,2	0,02	1,3	2,0	0,07	3,5	3,2	0,1	2,7
VÖTC	0,0	0,00	0,0	0,0	0,00	0,0	1,0	0,12	12,4	1,0	0,1	12,4
TFC-TRFC	17,1	3,21	18,8	19,1	1,54	8,1	7,6	0,12	1,5	43,8	4,9	11,1
EU források (hazai társ-finanszírozással együtt)*	7,9	2,40	30,4	8,0	3,2	40,2	32,5	2,0	6,1	48,4	7,6	15,7
Phare CBC	7,9	2,40	30,4	8,0	3,22	40,2	7,0	0,37	5,2	22,9	6,0	26,1
Sapard	0,0	0,00	0,0	0,0	0,00	0,0	25,5	1,60	6,3	25,5	1,6	6,3
Ágazati források**	218,918,18	8,3	226,6	16,8	7,4	178,310,3	5,8	623,8	45,3	7,3		
VFC	4,5	0,47	10,4	5,5	0,75	13,6	3,4	0,05	1,4	13,4	1,3	9,4
TURC	29,9	4,36	14,6	28,1	4,40	15,7	19,0	1,71	9,0	77,0	10,5	13,6
KMÜFA***	8,8	0,30	3,4	14,7	1,56	10,6	4,3	0,00	0,1	27,8	1,9	6,7
GFC-RGF-BŐ	34,2	1,02	3,0	26,3	0,31	1,2	15,8	0,37	2,4	76,3	1,7	2,2
KKV	19,4	5,13	26,4	17,5	1,28	7,3	20,0	0,34	1,7	56,9	6,7	11,9
KAC	30,5	0,00	0,0	31,0	0,26	0,9	27,1	0,03	0,1	88,6	0,3	0,3
UFCE	63,2	6,57	10,4	73,4	7,99	10,9	55,7	6,57	11,8	192,3	21,1	11,0
VICE	5,9	0,00	0,0	6,1	0,00	0,0	9,7	0,45	4,7	21,7	0,5	2,1
SZKF	0,6	0,00	0,0	0,7	0,00	0,0	0,2	0,04	18,0	1,5	0,0	2,4
NÖP	1,5	0,03	1,9	1,9	0,03	1,5	0,9	0,04	4,2	4,3	0,1	2,2
MA****	31,9	0,31	1,5	21,4	0,24	1,1	22,2	0,71	3,2	64,0	6,6	2,0
Összes	328,128,06	8,6	330,1	31,0	9,4	306,822,1	7,2	1006,7	81,2	8,4		

* Az ISPA területi elosztásáról nincsenek adataink, ezért nem szerepel az adatbázisban.

** Agrártámogatási adatokkal nem rendelkezünk, ezért nem szerepeltetjük a források között.

*** Az NKFP és az EU5 költségvetési keretösszeg a viszonyítási alap, mivel csak ezekről sikerült adatot szereznünk.

**** A szakképzési célú támogatások nélküli keret a viszonyítási alap.

Forrás: A 2001–2003 évi költségvetési törvények és NYUTI adatbázis alapján saját szerkesztés.

Az adatok tanúsága szerint a Nyugat-dunántúli régió részesedése a területfejlesztési forrásokból (a Phare CBC forrásokkal együtt) a 2001–2003-as évek átlagában 8,4%, ami 2%-kal alacsonyabb a régiót lakosságárányosan megillető részarányánál, ugyanakkor 1%-kal magasabb a törvényhozó által, a régió fejlettségi mutatói alapján meghatározott (hazai forrásokra vonatkozó) méltányossági szintnél⁶. Átlag alatti a régió részesedése az összes forrás kétharmadát kitevő ágazati fejlesztési források tekintetében, ugyanakkor az átlagos érték kétszerese az EU-s források esetén, ami annak köszönhető, hogy a Phare CBC keret negyede a régióban került felhasználásra⁷.

Ha a területfejlesztési források költségvetési kereteit összevetjük a Nyugat-dunántúli tényadatokkal, a településfejlesztési források tekintetében is szignifikáns,

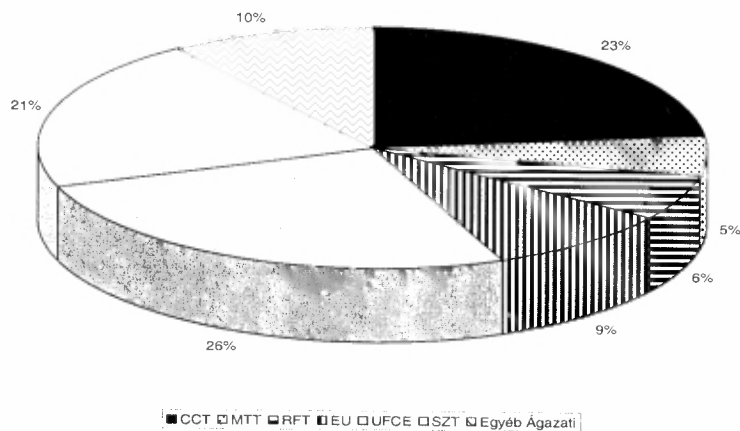
5% fölötti különbséget találunk, ami a régiónak a cél és címzett támogatásokból való átlag feletti, 23%-os részesedésének köszönhető⁸.

Az ágazati forrásokon belül is komoly aránytalanságok tapasztalhatók. A Nyugat-dunántúli régió által megszerzett összes ágazati forrás negyedét teszik ki az UFCE források, ami 6%-kal magasabb a költségvetésben előirányzott mértéknél. Ugyancsak meghaladja a költségvetésben előirányzott arányokat a régió TURC-ból való részesedése. Ugyanakkor a felzárkóztató célú ágazati fejlesztési forrásokból (KAC, VICE, MA) való részesedés jóval az országos átlag alatt van.

Az adatokból az is kiderül, hogy a vizsgált 2001–2003-as időszakban a Nyugat-dunántúli régióban a területfejlesztési hatású források 11%-a került decentralizáltan elosztásra, ami az EU-s elvárásokhoz képest rendkívül alacsony arány, főleg ha azt is figyelembe vesszük, hogy adatbázisunk korábban jelzett hiányosságai miatt ezek a források valószínűleg túlreprezentáltak a mintánkban. (A fejlesztési források összetételét a 2. ábra szemlélteti.)

2. ÁBRA

A Nyugat-Dunántúl fejlesztési forrásainak összetétele
(Composition of Development Funds in the West Transdanubian Region)

Forrás: Saját szerkesztés.

A Nyugat-dunántúli régió által 2001–2003 során felhasznált területfejlesztési forrásokat a regionális program struktúrájában a 3. táblázat tartalmazza.

A táblázat adatai alapján a regionális program megvalósításának pénzügyi támogatottságáról a következő megállapításokat tehetjük:

2001–2003 között összesen 81 milliárd forint értékű területfejlesztési forrás érkezett a Nyugat-dunántúli régióba. Ez az összeg nem egyenletesen oszlott el a regionális program prioritásai és intézkedései között. A források 30%-a a közúti közlekedési infrastruktúra fejlesztését (Elérhetőség – Régióépítés), míg további 18% környezetvédelmi fejlesztéseket (Életterünk – Életminőség), többnyire a települések ivó- és szennyvíz hálózatának kialakítását szolgálta, ami összesen 2 intézkedési területet fed le a regionális programból.

3. TÁBLÁZAT
Terrülefejlesztési források a Nyugat-dunántúli régióban (2001–2003)
(Regional Development Funds in the West Transdanubian Region [2001–2003])
(milliárd Ft)

REGIONÁLIS TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM	cél	címzett	VÖC	KITA	Agrár	VFC	BÖC	KKV	UFCE	KAC	VICE	KMÜFA	SZKF	NÖP	MA	SZT	TFC	CÉDE	TEKI	TTFC	TURC	Phare túlkör	Sapard	Phare CBC	Összes	EU nélkül	
1. HR fejlesztés	0,24	1,69	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,86	0,00	0,00	0,00	1,26	0,30	0,31	0,38	0,02	0,05	0,00	0,90	0,00	0,61	7,60	6,99
1.1. „Küttő”	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,24	0,00	0,00	0,00	0,03	0,00	0,19	0,00	0,52	0,98	0,46	
1.2. „Eselly”	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,01	0,00	0,29	0,00	0,02	0,02	0,00	0,00	0,00	0,09	1,43	1,34	
1.3. „Szikra”	0,24	1,69	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,86	0,00	0,00	0,00	0,30	0,02	0,38	0,00	0,00	0,00	0,71	0,00	0,00	5,19	5,19	
2. Vállalkozásfejlesztés	0,00	0,00	0,12	0,00	0,00	0,37	0,34	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	14,87	0,26	0,00	0,00	0,04	1,59	1,25	0,00	0,79	19,62	18,84	
2.1. „Vállalkozási útjelző”	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,34	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6,51	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,19	0,00	0,10	7,18	7,07	
2.2. „Vállalkozási tőke”	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2.3. „Vállalkozási infrastruktúra”	0,00	0,00	0,12	0,00	0,00	0,37	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,16	0,26	0,00	0,00	0,00	0,00	0,35	0,00	0,69	1,95	1,26	
2.4. „Kilátó”	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	8,20	0,00	0,00	0,00	0,00	1,59	0,71	0,00	0,00	10,5	10,5	
3. Régióépítés	0,00	1,25	0,00	0,09	0,00	0,66	0,00	0,00	21,13	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,16	0,09	0,50	1,27	0,42	0,22	0,96	1,60	2,43	30,81	26,78	
3.1. „Élehetőség”	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	21,13	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,29	0,84	0,29	0,00	0,57	0,00	1,19	24,31	23,13	
3.2. Integrált vidékfejlesztés	0,00	1,25	0,00	0,09	0,00	0,66	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,16	0,09	0,21	0,43	0,13	0,22	0,00	1,60	0,73	5,59	3,26	
3.3. „Intelligens régió”	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,39	0,00	0,00	0,00	0,39	0,39	
3.4. „Közfogság”	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,51	0,51	0,00	
4. Élelmiszerjovítás	7,96	7,67	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,30	0,45	0,00	0,00	0,00	0,00	1,40	0,00	0,33	0,32	0,85	0,13	0,94	0,00	2,16	21,98	19,82	
4.1. „Életerünk”	7,55	1,87	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,30	0,45	0,00	0,00	0,00	0,00	1,23	0,00	0,20	0,32	0,15	0,00	0,36	0,00	2,05	14,48	12,43	
4.2. „Háló”	0,41	4,93	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	0,00	0,70	0,00	0,00	0,00	0,00	5,53	5,53	
4.3. „Örökségünk”	0,00	0,87	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	0,58	0,00	0,11	1,96	1,85	
Átfogó intézkedés	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,16	0,12	0,12	0,13	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,42	0,42	
Egyéb	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,62	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,63	0,63	
Összes	8,20	10,60	0,12	0,09	0,00	0,66	0,37	0,34	21,13	0,30	0,45	1,86	0,04	0,09	1,26	16,73	0,82	1,95	1,75	1,36	1,94	4,04	1,60	5,98	81,06	73,47	

Forrás: NYUTI adatbázis alapján saját szerkesztés.

Elgondolkodtató, hogy a területfejlesztési források közel fele az alpinfrastruktúra kiépítését szolgálja az ország egyik legfejlettebb régiójában.

A fennmaradó források közel fele (az összes forrás 24%-a) a vállalkozások fejlesztésére fordítódott (Vállalkozásfejlesztés), ezen belül is preferáltak voltak a KKV-k és a turizmus (első sorban a gyógy- és termálturizmus) területén tevékenykedők.

Átlagosnak tekinthető a humán infrastruktúra-, a vidék- és egészségügy-fejlesztés területére fordított összegek aránya (bár megjegyezzük, hogy ezen belül is elsősorban alapvető és nem speciális fejlesztésekre került sor).

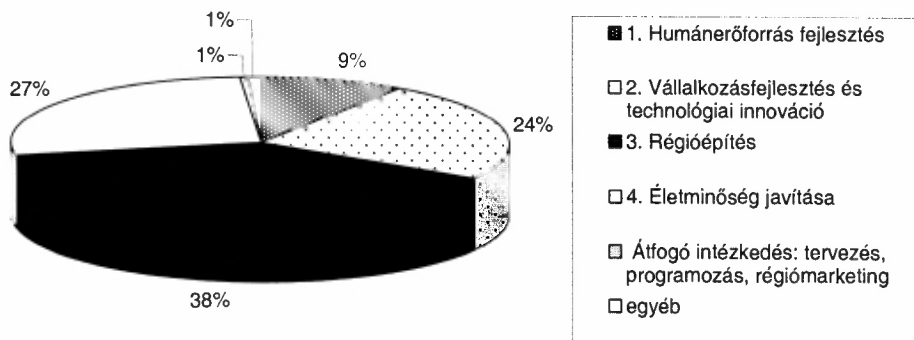
A többi intézkedés támogatottsága átlag alatti; egy intézkedés megvalósítását semmilyen forrás nem támogatta (Vállalkozási tőke), egy továbbinak pedig a források csökkenése, illetve megszűnése okán komoly veszélybe került a megvalósítása (Intelligens régió).

A forrásfelhasználás szerkezetét a 3. ábra mutatja. E szerint a prioritások közül legkisebb a Humán erőforrás fejlesztés támogatottsága (9%)⁹. Legnagyobb a támogatottsága a Régióépítési prioritásnak (38%), ami elsősorban az UFCE közel 22 milliárdos forrásának köszönhető¹⁰. A másik két prioritás támogatottsága átlagosnak minősíthető (Vállalkozásfejlesztés 24%, Életminőség javítás 27%). Az átfogó intézkedések részesedése 0,6% körüli, s csupán a források 1%-át nem sikerült egyértelműen a program struktúrájába illeszteni.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a vizsgált időszakban jelentős mennyiségű területfejlesztési forrás érkezett a Nyugat-dunántúli régióba. A források decentralizáltságának mértéke azonban nem érte el a kívánatos szintet, a megvalósult fejlesztések pedig a források összehangolásának hiányában egymástól elszeparálódva valósultak meg, szinergikus hatást köztük nem tudunk kimutatni.

3. ÁBRA

A forrásfelhasználás szerkezet a Nyugat-Dunántúlon, 2001–2003
(Structure of the Funds Utilization of the the West Transdanubian Region, 2001–2003)

Forrás: Saját szerkesztés.

A támogatási rendszer továbbfejlesztésére irányuló javaslatok

A támogatási rendszer továbbfejlesztésére irányuló javaslataink döntően kormányzati kompetenciákat érintenek, megvalósításuk egységes politikai akaratot és kormányzati fellépést igényel. A területi szereplők feladata ezen a téren, hogy minden lehetséges fórumon egységes fellépéssel képviseljék közös érdekeiket.

- Területi szintenként el kell határolni a területfejlesztési feladatokat. Ennek alapja lehet a fejlesztések területi hatása, azok koncentrált jellege, volumene, a kedvezményezettek köre, illetve a szubszidiaritás elve. A feladat megosztásnak együtt kell járnia a fejlesztési források fokozott decentralizációjával a jelenleg alkalmazott dekoncentrációs elv helyett.
- Minél előbb meg kell szüntetni a közvetlen területfejlesztési támogatások felhasználásának központi előírásait. Felhasználásukat teljes egészében a területi egységek kompetenciájába kell utalni, csak így biztosítható a területi szintű fejlesztési koncepciók és programok megvalósítása.
- Következésképpen érvényesíteni kell a területi elvet az ágazati fejlesztési források felhasználásában is, lehetőség szerint a decentralizált források számának növelésével, ellenkező esetben pedig a dekoncentrált szervek kompetenciáinak növelésével.
- A lehető leggyorsabban biztosítandó az alapok, céllelőirányzatok közötti időbeni és tartalmi koordináció, a pályázati feltételek harmonizációja mellett.
- Ellenőrizhetőségi és összehasonlíthatósági szempontból nagyon fontos a pályázatok nyilvántartási rendszerének egységesítése, összekapcsolása, valamint a pályázatokon a területi jelleg és felhasználási mód egyértelmű megjelenítése.

Az integrált regionális fejlesztés-finanszírozási modell működtetésével kapcsolatos javaslatok:

- A modell működésének alapfeltétele, hogy a tárcák tegyék lehetővé a területfejlesztési támogatások pályázati adataihoz való hozzáférést, a területi vizsgálatok elvégzése érdekében. Az idősoros elemzésekhez legalább öt év adataira lenne szükség, ami megegyezik a pályázati dokumentumok megőrzésére előírt intervallummal. A pályázati nyilvántartási rendszer egységesítésére és a területi jelleg megjelenítésére vonatkozó fenti javaslatunkat itt fokozottan érvényesnek érezzük.
- Célszerű lenne, ha a pályázati adatokat minden tárca azonos struktúrában közölné, hiszen a jelenlegi kimutatások jelentősen eltérnek egymástól információtartalomban. Fontosnak tartjuk, hogy a pályázatkezelők (központi és területi szinten egyaránt) az eredmények közzétevése során kitérjenek arra, hogy az adott támogatás, az adott céllelőirányzaton belül mely fejlesztési cél megvalósítását szolgálja. Az egységes pályázatkezelői besorolás ugyanis nagymértékben csökkentheti a modell szubjektivitását.

- A területi vizsgálatok elvégzését nyilván megkönnyítené, ha az adatok területi bontásban állnának rendelkezésre. Ebben nagy segítséget jelentene, ha a tárcák területi dekoncentrált szervei visszajelzést kapnának az általuk kezelt, illetékességi körükbe tartozó pályázatok eredményeiről. Ennek előfeltételeként biztosítani kell, hogy a területfejlesztési intézményrendszer és a tárcák dekói azonos (NUTS alapú) területi besorolás alapján működjenek. Jelenleg ugyanis komoly eltérések tapasztalhatók ezen a téren, így az egyes tárcák területi kimutatásai egymással nyilván nem kompatibilisek.
- Fokozott együttműködés kialakítása szükséges területi szinten is, elsősorban az RFT-k és a régiókban működő dekoncentrált szervezetek között: mind a pályázati felhívások előkészítése, a célok összehangolása, a döntéshozatal és az információáramlás terén. Ez alapvető feltétele egyúttal a régiók megfelelő felkészülésének az önálló operatív programok végrehajtására 2007-től.
- A felállított modell tökéletesen alkalmas a területfejlesztési támogatási rendszer működési mechanizmusának elemzésére. A támogatási rendszer évről évre számottevő mértékben változik, amelynek komoly következményei vannak a támogatások területi és ágazati arányaiban egyaránt. Erre az elmúlt három évre vonatkozóan végzett modellszámítások világosan rámutatnak. Mivel az NFT megvalósításának elkövetkezendő időszakában a támogatási rendszer várhatóan jelentős változásokon fog keresztülmenni, ezért elengedhetetlenül fontos e változások hatásának folyamatos nyomon követése. A modell országos szintű kiterjesztése pedig érdemben tudna hozzájárulni az ország területi folyamatainak elemzéséhez, a forrásfelhasználás hatékonyságának növeléséhez.

Jegyzetek

- ¹ Háttér tanulmány: 157. NYUTI Közlemény: Integrált regionális fejlesztés-finanszírozási modell. Téma-vezető: Lados Mihály, Győr, 2004.
- ² Csupán az agrártámogatási adatok hiányoznak az adatbázisból permanensen. A költségvetési keretszámokból kiindulva ez a támogatási forma teszi ki a területfejlesztéssel kapcsolatba hozható források több, mint 17%-át. Ez akkora pénztömeg, ami jelentősen módosíthatná, sőt torzíthatná az arányokat. Ugyanakkor hiányát részben kompenzálja, hogy vannak a mintában egyéb mezőgazdasági és vidékfejlesztési célokat támogató források, mint pl. a VFC vagy a Sapard. Hiányoznak továbbá a 2001-es KAC, valamint a 2001–2002-es VICE adatok vonatkozásában a VICE adatok is, ezek azonban csak nem egész 3%-át teszik ki az összes területfejlesztési forrásnak, tehát minimális hatással lennének a forrásszerkezetre. Sőt velük kapcsolatban még inkább igaz, hogy vannak a mintában más, hasonló célokat támogató források (CCT, TEKI, CÉDE).
- ³ Megjegyezzük, hogy a VFC 2000, 2001, 2003, RIB–TURC 2000–2002, UFCE 2000–2003, KAC 2000–2001, VICE 2000–2002, NKFP 2003, MA központi 2000–2002, MA Vas, Zala 2000–2003. valamint CÉDE, TEKI, TFC 2000–2002 vonatkozásában nem állnak rendelkezésünkre település soros adatok.
- ⁴ UFCE nélküli értéken számolva.
- ⁵ Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy a költségvetési keretszámokhoz viszonyítani nem a leghatékonyabb megoldás, hiszen a tárcák előző évekről áthúzódó kötelezettségvállalásai és adott évi tartalékképzése nyilván csökkenti a célleírányzatok szabadon felhasználható keretösszegeit. Illés Iván (2002) vizsgálatai szerint az 1996–2002 közti időszakban a közvetlen területfejlesztési források keretösszegeinek csak 10–30%-a került valóban az adott költségvetési évben felhasználásra. Ha viszont a következő évekre megítélt támogatásokat is az adott évi felhasználás részének tekintjük (ahogy adat-tábláinkban mi is tettük) a keretösszeget jól közelítő értékeket kaptuk.

- ⁶ Megjegyezzük, hogy az EU-s források nem módosítják jelentősen az arányokat, nélkülük a 8,4%-os költségvetési részesedés 8%-ra módosul, így megállapításainkat továbbra is helytállóknak érezzük.
- ⁷ Megjegyezzük, hogy a Phare CBC keretek felhasználásában (nem a valós utalásokban, hanem már a döntések meghozatalában is) átlagosan két éves csúszások vannak, tehát nem a legerősebb az adott évi költségvetési kereteket tekinteni összehasonlítási alpnak. A VÁTI adatai alapján azt mondhatjuk, hogy a megfélé évét tekintve a 2000–2003-as időszakban az 55 millió eurós keretből közel 35 millió eurónak (tehát a támogatási keret 60%-a) a régió volt a kedvezményezettje. A támogatási keretek viszont nyilván nem kerültek teljes egészében elköltésre, de a konkrét felhasználási értékeket sajnos nem ismerjük. Mindenesetre valószínűsíthető, hogy a régió részesedése a CBC keretek valós felhasználásából nagyobb a fent jelzett 26%-nál.
- ⁸ Ennek hátterében valószínűleg nem az eltérő támogatási arányok állnak, hiszen a településfejlesztési források hasonló (30–70%-os) támogatási intenzitásokat írnak elő. Ugyanakkor a tényadatok alapján úgy látjuk, hogy a támogatás mértékére vonatkozó törvényi előírások betartása eléggé esetleges (pl. bár a címzett támogatásoknál a törvény 40–50%-os támogatottságot ír elő, a gyakorlatban nem ritkák a 90%-ban támogatott projektek). Így a CCT-ből való magas támogatottsági arány valószínűleg az e forrásból támogatott projektek magas költségigényének, és ezáltal a pályázó önkormányzatok nagyobb önerő vállalási képességének tudható be.
- ⁹ Ennek elsődlegesen az adatbázis hiányosságai adódó okai vannak, bár megjegyezzük, hogy a hiányzó adatok kevésbé változtatnák a prioritás támogatottságát, sokkal inkább a prioritáson belüli arányokra lennének hatással.
- ¹⁰ Ez a forrás nagyságrendjénél fogva torzító hatású, akár figyelembe vesszük a számításoknál, akár nem. Jellemző, hogy UFCE nélkül a Régióépítési prioritás támogatottsága 17%-ra esik vissza.

Irodalom

- Beszámoló az Országos Területfejlesztési Tanács részére a TFC, TEKI, CÉDE támogatások 2000. évi döntéseiről.* (2001) Kézirat. Budapest.
- Beszámoló az Országos Területfejlesztési Tanács részére a TFC, TEKI, CÉDE támogatások 2001. évi döntéseiről.* (2002) Kézirat. Budapest.
- Beszámoló az Országos Területfejlesztési Tanács részére a decentralizált TFC, TEKI, CÉDE támogatások 2002. évi döntéseiről.* (2003) Kézirat. Budapest.
- Edelényi B. (2001) Pályázati értékelő rendszerek. – Lados M. (témavezető) *A gazdasági-társadalmi hatásvizsgálatok és értékelések. Zárótanulmány.* MTA RKK NYUTI, Győr. 45–52. o.
- Grosz A. (2001) *A decentralizált területfejlesztési források felhasználása a Nyugat-dunántúli régióban.* Kézirat. MTA RKK NYUTI, Győr.
- Grosz A. (2002) *A területfejlesztés megyei eszközeinek felhasználása Győr-Moson-Sopron megye kistérségeiben.* Kézirat. MTA RKK NYUTI, Győr.
- Illés I. (2002) *A területfejlesztés eszközszerének értékelése és továbbfejlesztési javaslatai.* Kutatási zárótanulmány. MTA RKK DTI, Pécs.
- Jelentés a területi folyamatok alakulásáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről és az OTK végrehajtásáról.* (2001) A Magyar Köztársaság Kormánya, Budapest.
- Kovács T. (2003) *A területfejlesztési támogatási források felhasználásának hazai rendszere.* – Süli-Zakar I. (szerk.) *A terület- és településfejlesztés alapjai.* Dialóg Campus, Budapest–Pécs.
- KSH (1997) *Területi statisztikai évkönyv 1996.* KSH, Budapest.
- KSH (2002) *Területi statisztikai évkönyv 2001.* KSH, Budapest.
- KSH (2003) *Területi statisztikai évkönyv 2002.* KSH, Budapest.
- Lados M. (témavezető) (2001) *A Nyugat-dunántúli régió területfejlesztési programja.* Kézirat. MTA RKK NYUTI, Győr.
- Lados M. (témavezető) (2004) *Integrált regionális fejlesztés-financezírozási modell.* Kézirat. MTA RKK NYUTI, Győr.
- Mezei, C. (2003) *The role of the state subsidies in the regional development.* – Hajdú, Z. –Pálné Kovács, I. (eds.) *Portrait of South Transdanubia: a Region in Transition.* MTA RKK, Pécs.
- VÁTI (2001) *Pénzügyi eszközök – Háttéranyag a területi folyamatok alakulásáról, a területfejlesztési politika érvényesüléséről és az országos területfejlesztési koncepció végrehajtásáról szóló országgyűlési jelentéshez.* Kézirat. Budapest.
- VÁTI (2002) *A területfejlesztést közvetve és közvetlenül szolgáló támogatási rendszerek és azok segítségével megvalósuló fejlesztésekről készülő területi értékelések módszertana.* Kézirat. Budapest.

INTEGRATED FINANCE MODEL FOR REGIONAL DEVELOPMENT IN WEST TRANSDANUBIA

KATALIN MEZEI

The study is a summary of the findings of a research carried out in September 2003 – April 2004 by the West Hungarian Research Institute of the Centre for Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, commissioned by the West Transdanubian Regional Development Council. The objective of the research was the foundation of an integrated regional level development policy that contributes to the significant expansion of the co-operation among the West Transdanubian Regional Development Council and the sectoral deconcentrated organs, and to the coordinated and efficient use of the EU and Hungarian resources available for the region in the 2004–2006 period. In the framework of the research we surveyed what sectoral and regional development resources arrived at the region of West Transdanubia in 2000–2003, which elements of the regional programme and to what extent were financed from these resources, what the distribution mechanism of the resources was like and what steps the stakeholders made in order to coordinate the resources.